

Når kommunepsykologen kommer

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Nå blir det psykolog i alle kommuner. Men fortsatt finnes det utfordringer mellom kommunepsykologer og PP-tjenesten.

Vi må bli flinkere til å forebygge og fange opp psykiske plager der folk bor. Det er i kommunen vi skal forebygge og fange opp psykiske plager blant barn og unge. Det er i kommunen vi skal gi eldre gode tjenester og hjelp til å mestre livet, skrev helse- og omsorgsminister Bent Høie i en pressemelding 31. mars, da regjeringen leverte sin stortingsproposisjon med lovforslaget med krav om psykolog i alle kommuner innen 2020.

Vi møter en oppglødd Tor Levin Hofgaard på hans kontor i Psykologforeningen. Tre dager før lovforslaget ble oversendt Stortinget den 31. mars, fulgte psykologpresidenten Bent Høie til Oppegård kommune utenfor Oslo, der helseministeren lanserte lovforslaget. Allerede i 1994 ansatte Oppegård sin første kommunepsykolog. Erfaringene må ha vært gode, for i dag har de ifølge psykologforeningen.no 2,6 psykologstillinger øremerket psykisk helse for barn og ungdom. Med én stilling til vil også voksne få tilgang på psykolog i Oppegård.

Et mangfold av oppgaver

Nylig ble proposisjonen sendt til statsråd, og lovforslaget vil settes på stortingskalenderen for behandling før sommeren, ifølge Hofgaard.

– *Hvilken rolle skal psykologene ha i kommunene?*

– Det handler om helsefremming, forebygging og tidlig hjelp. Det betyr at oppgavene er veldig varierte. De kan være alt fra undervisning for klasser og skoler til å gi råd til lærere og barnehagepersonell.

Psykologene i Oppegård jobber tett på skolehelsetjenesten, så de møter også elever som sliter med livet sitt. Elevene sa det var fint å ha psykologene på skolen, at de var så lett tilgjengelig. Oppegård har også en psykolog knyttet til helsestasjonen Barns oppvekst. Dette er jo en annen psykologrolle enn det folk vanligvis tenker seg, påpeker Hofgaard, som understreker at andre kommuner bruker psykologene i eksempelvis rusfeltet, eller i lavterskeltilbud for barn og unge.

– Men jeg har ikke møtt mange som sitter på et kontor hele dagen og driver med behandling. Politikerne har da også vært tydelige: Vi skal ikke ha «mini-BUP-er» i kommunene. Vi skal ha psykologer som bidrar med sin kompetanse i tverrfaglige team, sammen med fagfolk og i tjenester som allerede finnes. Veldig mange gjør det allerede, sier han.

Med denne måten å bruke psykologer på vil samfunnet nå få mer igjen for å utdanne psykologer enn ved hovedsakelig å bruke dem i spesialisthelsetjenesten, mener psykologpresidenten.

– Nå får samfunnet tilgang på hele spekteret av psykologutdanningen ved at kommunen vil kunne dra nytte av andre sider av utdanningen, som blant annet normalpsykologi, utviklingspsykologi og kunnskap om hvordan levekår påvirker livet vårt.

Ingen forskning

– *Men er psykologene egentlig godt nok skodd for tverrfaglig arbeid og fagformidling til andre yrkesgrupper, eller foreldre og barn?*

– Ifølge empirien vi har per i dag er det snart 500 psykologer som jobber i kommunene, og de fleste sier de klarer seg utmerket.

– *Hvordan vet du det? Det finnes ikke forskning ennå?*

– Fordi vi har svært god kontakt med dem, vi spør dem og lytter til dem når vi møter dem på nettverkssamlinger og samlinger for tillitsvalgte, blant annet. Vi har også en ansatt i sekretariatet som har som oppgave å følge dem opp. Slik får vi mye tilbakemelding og ser hva som er suksesskriterier. Den største utfordringen de forteller om, er når kommunen ikke helt vet hva kommunepsykologen kan brukes til, og psykologen må utforme rollen sin selv, svarer psykologpresidenten, som likevel mener at psykologene ganske raskt finner ut hvordan de skal bruke kompetansen sin.

– Psykologer har en samfunnsfaglig utdanning som rommer mye mer enn diagnostisering og behandling, understreker han.

Hofgaard tror ikke det trengs store endringer i utdanningen for å fylle kommunepsykologrollen. Det studentene trenger, er flere knagger de kan henge det de lærer på. Derfor synes han det er viktig at profesjonsstudiet ved Universitetet i Bergen nå har lagd kommunale praksisplasser tidlig i studiet slik at studentene blir kjent med denne arbeidsmåten.

Hva med PPT?

– *I går besøkte jeg fem PPT-psykologer i Skedsmo kommune. De snakket om hvor tett de var på skolene; på lærerne, ungene – at de ser dem i skolegården og i klasserommet. Akkurat slik du forteller om psykologene i Oppegård kommune. Det er lite å høre om PPT i debatten om kommunepsykologer?*

– Da trenger kanskje ikke Skedsmo kommunepsykologer fra helsetjenesten som er rettet inn mot skolen. Psykologforeningen har aldri gått inn for én modell for hvordan psykologene i kommunen skal jobbe. Det må avhenge av hva de har fra før. Noen har en kjempegod PPT som jobber helsefremmende og forebyggende. Da kan de prioritere kommunepsykologer som jobber med eldre eller i barnevernet, for eksempel. Andre vil plassere psykologen på rådmannsnivå, eller som veileder for andre helseprofesjoner i kommunen. Men uansett: Satsingen på kommunepsykologer skjer innenfor Helsedepartementets ansvarsområde. Helseministeren kan ikke bestemme noe om PPT, det er kunnskapsministerens bord.

– *Er det på tide med en PPT-reform?*

– Psykologforeningen er opptatt av hvilke behov befolkningen har, og hvordan vi sikrer at de får dekket dette behovet. Vi har ikke vært så fokusert på å definere eller peke ut spesifikke tjenester, men mer opptatt av hvilken kompetanse som må være til stede i kommunen for å svare på de ulike behovene. Om PPT trenger en reform, har vi ikke tatt stilling til.

– *Det finnes psykologer som ønsker at Psykologforeningen skal gjøre mer for at psykologer fortsatt skal være i PPT. De mener at uten psykologer risikerer et barn med lærevansker å ikke få hjelp for det som kanskje er det vondeste, at de strever sosialt eller har lav selvfølelse?*

– Ja, det er utfordrende at rammeverket vi har rundt barn i dag, har separate lover for de ulike tjenestene, og at vi fagfolk ofte jobber i «siloe». Satt på spissen kan man si at hvis barnet kommer til barnevernet, ser man omsorgssvikten, men kanskje ikke det andre. Kommer det til en psykolog, ser

man lidelsen, men kanskje ikke det andre. Derfor er jo det tverrfaglige teamet svaret. At en sitter i samme hus, spiser matpakka sammen.

Foreslo oppvekstlov

– I 2009 foreslo samfunnspsykolog Bibi Schøidt å samle lov om kommunehelse, lov om barnevern og lov om opplæring til en ny felles oppvekstlov. Hva mener Psykologforeningen om det?

– Vi diskuterte dette, men konkluderte med at det ble veldig radikalt å gå løs på alle tjenestene på den måten. I dag har vi ikke svaret på hvordan vi kan bygge ned siloene med alle sine rammeverk, men jeg merker meg at stadig flere politikere spør seg om dette. Team er foreløpig det beste svaret, sier psykologpresidenten.

Han mener Stangehjelpa ledet av psykolog Birgit Valla er på sporet av noe. I møtet med barn og familier henter de ressurser fra alle tjenestene, som så snakker sammen. Høie sier at sånn vil han det skal være.

– Men da blir spørsmålet: Hvordan får vi det sånn? At barn ses helhetlig, og ikke ut fra PPT eller helsetjenesten? Det blir en utfordring i neste storingsperiode, konstaterer Hofgaard.

ETAPPESEIER Tor Levin Hofgaard gleder seg over utsikter til obligatorisk kommunepsykolog. Men fortsatt mangler et helhetlig blikk på barn. Det blir en utfordring i neste stortingsperiode, mener Hofgaard. Foto: Arne Olav L. Hageberg

Én dør inn

– Ja. For som mamma ville jeg gjerne at barnet mitt fikk hjelp som et helt menneske. Her er det visst store forskjeller mellom kommunene.

– Nettopp. Psykologforeningen har to slagord i vår hovedsatsing. Nummer en: Én dør inn. Når du strever, skal du kunne gå inn døren og vite at du enkelt kan få kontakt med dem som skal hjelpe deg. Og kanskje er det ikke en enkeltperson, men klassen som skal hjelpes. Slagord nummer to: Én telefon unna. De som jobber med barn til daglig i barnehagen, på skolen eller på fritidsarenaer, skal vite at kompetansen på barn er nær. Åtte av ti lærere sier de ser barn som sliter, men vet ikke hva de skal gjøre. Da trenger de lett tilgang til et apparat med kompetanse til å veilede og guide. Det kan et tverrfaglig team med blant annet psykolog i kommunen gjøre.

– Høie har bedt Psykologforeningen om innspill som kan konkretisere kommunepsykologrollen. Hva skal dere bidra med?

– For det første å synliggjøre hvilke roller psykologer kan ha i kommunen, og hvilke oppgaver vi kan hjelpe til med å løse. Så trenger vi også å utvikle verktøy psykologene kan bruke, for eksempel i sammenheng med mobbing, eller analyseverktøy rådmenn kan bruke for å hente inn kunnskap om hvor utfordringene i en kommune finnes. Vi skal hjelpe psykologene med å finne ut hvilke oppgaver som er relevante.

Finansiering

Finansieringen av kommunepsykologene er også et viktig tema for Psykologforeningen. Hofgaard mener erfaringene med direkte tilskudd til kommunepsykologstillinger taler sitt tydelige språk. Da tilskuddet gikk ned fra 500 000 til 300 000 per psykologstilling i 2016, var det et klart fall i antall kommuner som søkte tilskudd.

– Nå er det på 400 000 i 2017, og vi får se om det hjelper. Vi mener vi må finne et nivå for statlig medfinansiering av kommunepsykologer. Å bare legge det i rammen til kommunene fra 2020 tror vi ikke vil være nok, sier han.

Finansieringen må sikre at psykologene kan jobbe så bredt som politikerne legger opp til, mener psykologpresidenten. Et takstsystem basert på delvis trygdefinansiering, som eksempelvis fysioterapeutene har, kan bli vanskelig å få på plass, fordi disse pengene ikke kan brukes til forebyggende eller helsefremmende virksomhet.

– Svaret på hvordan dette skal finansieres, er at det ikke er noe endelig svar på dette ennå. Men dette må være på plass innen tre år, altså i 2020 når loven trer i kraft, sier Hofgaard.

Regjeringen foreslår

- Fra 2018 skal alle kommuner ha lege, sykepleier, fysioterapeut, jordmor og helsesøster.
- Fra 2020 må kommunene ha ergoterapeut, psykolog og tannlege.